

ДАНИЛО
ЛУБКІВСЬКИЙ

ПОДВИГИ ГЕРАКЛА

СТРАТЕГІЯ ПЕРЕМОГИ
У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Львів
Видавництво Старого Лева
2026

УДК 821.161.2-92
Л 85

Данило Лубківський

Л 85 Подвиги Геракла: Стратегія перемоги у міжнародних відносинах: есеї / Львів : Видавництво Старого Лева, 2026. 432 с.

ISBN 978-966-448-649-8

Чи здатна людина змінюватися? Саме це питання автор вважає вирішальним у міжнародних відносинах. Книжка присвячена темі добра і зла у світовій геополітиці, а її фабулу вибудовано навколо античних міфів про видатного героя Геракла. Кожен із його подвигів постає метафорою складних викликів світової політики. Як підкреслює автор, «грецька свідомість чинить опір ідеї абсолютного зла. Відмова визнати тотальність зла — ознака великої вітальної сили. Це означає, що боротьба зі злом не є чимось немислимим. Якщо зло не абсолютне, то на цій землі воно може бути подолане». Саме з цього переконання народжується стратегія перемоги.

УДК 821.161.2-92

© Данило Лубківський, текст, 2026
© Оксана Йориш, художнє оформлення, 2026
© Видавництво Старого Лева, 2026

ISBN 978-966-448-649-8

Усі права застережено.

ВСТУПНЕ СЛОВО

Коли дипломат стає філософом та істориком, то повертається до джерел. Бо ключове в дипломатії — це питання про суб'єктність. Питання про місце твого народу і твоєї держави у світі. Чутності його оповіді про себе і про світ. А це питання філософії, історії та культури. Питання досвіду спільноти і його визнання іншими. Здатності цей досвід зробити значущим для інших.

Але важливим є й інше: коли дипломат стає філософом та істориком, наше мислення огортається плоттю. Бо дипломат знає, як принципи й досвід втілюються на практиці, проростають у землі — як рослини. Дипломати часто підходять близько до вулканів, які змінюють час. Історія дуже конкретно вписана в їхній календар.

Данило Лубківський пише книгу, якої раніше ніхто з нас не писав. Ані дипломати, ані історики, ані філософи. Це мислення, оповите реальністю; але це реальність, прошита сенсом.

І водночас у цій книзі відчуваєш дихання нашої традиції. Тут є чимало імен, які ви знаєте. І чимало тих, про які ви ніколи не чули.

Бо, зрештою, настав час описати (чи переописати) українську інтелектуальну традицію. Не окремо філософію, історію літератури, історію культури, історію дипломатії, а традицію, яка, мов басова партія, нечутно пронизує всі ці способи думання і способи буття. Традицію, яка йде крізь історію, літературу, філософію, богослов'я, дипломатичну практику, крізь тексти, написані різними мовами і в різні періоди. Таку історію намагалися писати в різний час та у свій спосіб Дмитро Чижевський, Іван Лисяк-Рудницький, Юрій Шевельов, Микола Зеров, Валерій Шевчук, Наталя Яковенко та інші. Але вони здебільшого обмежувалися або цариною філософії, або історіографії, або літератури, або політичної думки.

Настав час мислити про ці речі глобально. Про думки, обплетені літературою; про метафори, прорізані концептами; про історичні методології, за якими стоять метафізичні інтуїції.

Добре, що цю спробу зробив дипломат, бо завдання дипломата — зробити свою державу захищеною ззовні. А захищеною вона буде, тільки якщо ти зробиш її видимою. Якщо зможеш сказати на весь світ: «Я тут, я свого не віддам».

Тому дипломати в нашій культурі дуже часто й були носіями питання «Хто ми є?».

Добре також, що цю спробу зробив державець, бо ми в Україні й досі не можемо подолати колоніальної недовіри державців до інтелектуалів і навпаки. У нас і досі держава будується на інтуїціях та емоціях, а не на думках і системах, а інтелектуали вважають, що політика — брудна справа, а не громадянська відповідальність.

Час, давно час, цю недовіру долати.

Нарешті, добре, що цю спробу зробила людина, яка любить грецькі міфи. Бо грецькі міфи з нами з дитинства. І вони з дитинства задають нам моделі тлумачення нашого життя.

Кожне міркування про грецькі міфи — це немов повернення до дитинства, але із серйознішими питаннями.

Серйознішими, ніж наша дорослість.

І ще одна важлива річ. Міфи переважно розповідають про подвиги героїв. Герой у міфологічних сюжетах — це той, хто кидає виклик сильнішому за себе. Сильнішим стихіям, сильнішим звірам, сильнішим богам. Герої сміливі, й тому завжди мають щастя, як сказав класик. Вони не завжди перемагають сильніших, але в бою здобувають собі славу. Бо слава — це продовження життя навіть там, де воно закінчується. Це смертне безсмертя.

Подвиг — це дії, про які не можна мовчати. Це дії, які самі породжують мову. Які виборюють життя спільноти з вічного мовчання небуття.

Українська інтелектуальна традиція — теж, певною мірою, подвиг. Бо вона поставала й розвивалася — як і багато

що в нас — не завдяки, а всупереч. Це буття всупереч, мислення всупереч.

Наш обов'язок — говорити про неї. В різний спосіб, різними стилями, з різною акустикою.

Бо ми маємо віддати саме їй ту славу, на яку вона заслужила.

Володимир Єрмоленко

ПЕРЕДМОВА

Чи здатна людина змінюватися?

У цьому, як на мене, полягає головне питання міжнародних відносин.

Одного липневого дня 1914 року молодого викладача Оксфордського університету потрясло несподіване відкриття. Читаючи «Пелопоннеську війну» Фукідіда про давню війну між союзами Афін і Спарти, він раптом збагнув, що пережиття, описані понад дві тисячі років тому, йому добре зрозумілі й знайомі. Та що казати, вони повністю збігаються з почуттями, які переповнювали його напередодні Першої світової!

Молодий інтелектуал усвідомив парадоксальну річ: у філософському сенсі світ Фукідіда і його власний світ були сучасниками. І це зводило нанівець хронологічний розподіл обох світів на «сучасний» і «давній»^[1].

Натхненного відкривача звали Арнольд Джозеф Тойнбі. У майбутньому він стане одним із найвідоміших британських істориків і першим директором славнозвісного

Королівського інституту міжнародних відносин *Chatham House*, який дуже шанують знавці дипломатії та зовнішньої політики по всьому світу. Присвятивши своє життя вивченню людських цивілізацій, Тойнбі сформулює базовий принцип їхнього виникнення і розвитку. Все залежить від простої пари понять — виклику і відповіді (*challenge vs response*): екзистенційної здатності народів давати сильну колективну відповідь на смертельні виклики, з якими вони зіштовхуються.

З цих роздумів можна вивести багато актуальних висновків. Одне з таких важливих міркувань стало наскрізною лінією цієї книжки. Якщо цивілізації — «синхронні», а в їхній основі полягають видимі закономірності, чи не означає це, що, по суті, людська природа незмінна, а її «прогрес» — ілюзорний? Це фундаментальне питання є однією з найцікавіших і водночас найскладніших проблем, що розводить по різні боки багатьох теоретиків міжнародних відносин — дуже особливої сфери людського знання і буття, чия схожість з внутрішнім життям націй є досить умовною.

З прадавніх часів суворі реалісти вважали, що людська природа — непорушна, а політичні закони, глибоко в неї вкорінені, — постійні. Тому не варто відкидати теорію політики, доведену тисячі років тому, оскільки її закони повторюються й нині^[2]. Противагою цій тезі виступає позиція не менш впливової школи ідеалістів. Людина здатна змінюватися і змінюється. За позірною непорушністю кри-

ються повільні, на перший погляд — невлонні, але все ж таки живі й незворотні процеси змін душі та свідомості. З первісного хаосу люди прямують до впорядкованості й прагнуть порозуміння. Інтереси народів можуть таки зійтися, щоб сформувати довгостроковий мир. І хоча саме життя щоразу наводить переконливі аргументи на користь «реалістів», ідеалісти не втрачають силу духу. Хто знає, можливо, саме завдяки цій неослабній вірі наш світ ще рухається вперед із надією на добрий лад...

То як краще описати й пояснити складні проблеми світового життя, з якими бореться людина і стають на прогні народи? Кілька років тому в Київському ботанічному саду — оазі спокою посеред воєнної столиці — мені спала на думку ідея: так само, як і тисячі років тому, символічним ключем до розуміння тактики й стратегії людини у світовій історії може виявитися міф. У моїй уяві цей міф відразу вималювався в образі античних легенд про героя Геракла, чиї дванадцять подвигів зробили його безсмертним.

Тойнбі вважав міф виявом універсальної правди, і так думав не лише він. Американський дослідник міфології Джозеф Кемпбелл у знаменитій праці «Тисячолікий герой» переконливо довів, що логіка міфу та його героїв в буквальному значенні живуть в нашій сучасності^[3].

А знаний британський мандрівник, ще й водночас губернатор Нової Зеландії сер Джордж Грей зумів порозумітися з народом маорі лише після того, як почав цікавитися його міфологією. Це несподівано відкрило йому